

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Openlegging Nellebeek

Overijse, Vlaams-Brabant

2025J231

ARCHEOLOGIENOTA

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Wouter Van Goidsenhoven

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2025

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	3
1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Synthese	5
1.3 Gemotiveerd advies	7
BIBLIOGRAFIE	8
BIJLAGE	9

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de openlegging van de ingebuisde Nellebeek ter hoogte van de Kaalheide. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 17 576m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 2 236 m².

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als natuurgebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. De opdrachtgever is publiekrechtelijk. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 1000 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 3000 m² bedraagt.

RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2025J231	
ERKENNINGNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 162935	Y ₁ : 164758
	X ₂ : 163330	Y ₂ : 165041
KADASTER	Overijse, Afdeling 4, Sectie C, nr's: 648c, 647d, 630a	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant het opnieuw open leggen van de oude loop van de Nellebeek. Het volledige plangebied heeft een oppervlakte van ca. 17 576 m² en is in gebruik als bos. De geplande werken omvatten het opnieuw uitgraven van de oorspronkelijke meanderende loop van de beek over een strook van 4 m breed tot 1,5 m diep op het diepste punt. Deze ingreep heeft een oppervlakte van ca. 1 500 m². In het kader van deze werken wordt eveneens een brug over de beek aangelegd in de vorm van een betonplaat (26 m²) en een kleine depressie gedempt (355 m²). Ter voorbereiding van de graafwerken dient eerst ontbost en ontstronkt te worden, hierbij zijn maatregelen voorzien om de impact buiten het geplande tracé zoveel mogelijk te beperken. Deze ontbossing heeft betrekking op een oppervlakte van ca. 2 236 m².

Overijse is gelegen op het Brabants leemplateau, aan de rand van het Zoniënwood en is gegroeid vanuit een nederzetting op de rand van de IJse. De IJse maakt deel uit van het stroomgebied van de Dijle. Het plangebied bevindt zich op ca. 2,5 km ten noordoosten van het dorpscentrum, in de sterk ingesneden vallei van de Nellebeek, een zijtak van de IJse. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het plangebied een profiel weer waarvan de top bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Holoceen. De bodemkaart duidt ter hoogte van het plangebied een profielloze, hydromorfe leem- en zandleembodem aan. Op het DHMV is te zien dat er in het noorden van het plangebied vermoedelijk reeds maaiveldwijzigingen zijn uitgevoerd. De drogere randen langs de beekvallei waren ongetwijfeld aantrekkelijk voor rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. De vruchtbare leemgronden in de omgeving zijn ook voor de vroegste landbouwgemeenschappen in streek zeer gunstig.

De cartografische bronnen reflecteren een landelijke omgeving. Op de Villaretkaart is het vermoedelijk oorspronkelijk meanderend verloop van de Nellebeek nog te herkennen die centraal doorheen het plangebied loopt. Het verloop van de huidige Lindaal ten noorden van het plangebied is reeds te herkennen. Langsheen de weg is een kleine bewoningskern afgebeeld. Ten westen van het plangebied is een vierkantshoeve weergegeven. Op de kaart van Ferraris is te zien dat het verloop van de beek is verlegd. De hoeve ten westen van het plangebied wordt aangeduid met het toponiem 'Hoeve de Ayser'. Het plangebied zelf is vrij van bebouwing en is in het noorden ingekleurd als grasland en in het zuiden als akkerland. Het terrein wordt doorsneden door een noordoost-zuidwest gerichte weg. Op de Atlas der Buurtwegen is deze weg nog deels te herkennen in de perceelsstructuren. Op de Vandermaelenkaart is te zien dat het volledige plangebied is weergegeven als grasland. Doorheen de sequentie orthofoto's is te zien dat het noordelijke en zuidelijke deel van het terrein bebost is. Centraal lijkt een strook aanwezig die vrij is van bomen. Op het beeld van de jaren '80 is te zien dat het noordelijke deel van het terrein ontbost is. Dit ontboste deel komt overeen met het hoger gelegen terreindeel dat herkenbaar is op het DHMV. Het is tevens de zone waar een waterpartij te zien is op een topografische kaart uit 1969. Ook in het zuiden van het terrein is op deze foto te zien dat het bomenbestand is uitgedund. Op de daaropvolgende luchtfoto's is te zien hoe de begroeiing stelselmatig aan densiteit toeneemt. Het plangebied blijft vrij van bebouwing.

In de ruime omgeving is nog maar in beperkte mate archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Daarenboven zijn bij het handvol archeologische onderzoeken buiten enkele vroegmoderne geïsoleerde kuilen geen archeologisch relevante sporen of

relicten aangetroffen. In de ruime omgeving zijn ook enkele veldprospecties uitgevoerd. Verder zuidwaarts, aan de overzijde van de IJse, zijn bij een veldprospectie lithische artefacten ingezameld waarbij melding gemaakt wordt van een paleolithisch artefact. Daarnaast is eveneens ceramisch materiaal uit de late middeleeuwen gerecupereerd. Verder bestaan de gekende waarden in de ruime omgeving van het plangebied uit laatmiddeleeuwse en vroegmoderne al dan niet omwalde hoeves. Daarnaast zijn op het kaartblad van de CAI eveneens meerdere elementen opgenomen van de KW-linie, een antitankversperring tussen Koningshooikt en Waver aan de begindagen van WOII.

Hoewel in de omgeving van het plangebied zeer zeker uitgegaan dient te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed wordt, vanwege de beperkte oppervlakte van het plangebied en het lineair tracé, de kans op kenniswinst bij verder onderzoek als zeer beperkt ingeschat. Er dient tevens rekening gehouden te worden met de natte toestand van het terrein alsook het feit dat het noordelijk deel van de werken samenvallen met een thans opgevolde waterpartij uit de 20e eeuw.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande ingrepen in functie van natuurherstel langs de ingebuisde Nellebeek worden geen bijkomende onderzoeksdaden voorzien. De voornaamste redenen hiervoor zijn de relatief beperkte oppervlakte van het geplande tracé en het zeer beperkte ruimtelijke kader.

Vooreerst moet erop gewezen worden dat het opvullen van de aanwezige depressie geen bodemingreep met zich meebrengt. De vrijgekomen grond wordt aangewend om de lagere zone op te vullen. Daarnaast moet er ook op gewezen worden dat de aanleg van de brug en toegangspad dermate beperkt zijn in oppervlakte dat verder onderzoek hier nooit zal leiden tot enige kenniswinst.

Met betrekking tot het uitgraven van de beek moet de aandacht gevestigd worden op het feit dat de verwachting inzake bewoningssporen zeer beperkt is vanwege de natte toestand van de ondergrond. De kans dat verder onderzoek door middel van proefsleuven of -putten nog leidt tot nieuwe inzichten wordt dan ook als minimaal ingeschat.

Met betrekking tot artefacten moet wel nog rekening gehouden worden met een trefkans. Hierbij moet echter gewezen worden op de zeer smalle en lineaire vorm van de geplande bodemingreep. Het betreft de afgraving van een strook van 4 m breed over een oppervlakte van 1500 m². Dit betekent dat het ruimtelijke kader zeer beperkt is. Vanwege dit zeer beperkte ruimtelijke kader zullen eventueel aanwezige relictten nooit ruimtelijk gekaderd kunnen worden, noch zal een gedegen onderlinge relatie tussen artefacten achterhaald kunnen worden.

Op een topografische kaart uit 1969 is te zien dat er in het noordelijk terreindeel een waterpartij aanwezig was. Deze is thans opgevuld. In deze zone kan gesteld worden dat het bodemarchief verstoord is.

Op basis van voorgaande argumentatie wordt geconcludeerd dat de kans op wezenlijke kenniswinst en nieuwe inzichten bij verder onderzoek als zeer beperkt wordt ingeschat. Vanwege dit potentieel inzake kenniswinst wordt een doorlopend onderzoekstraject als weinig zinvol ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Niet van toepassing

KAARTMATERIAAL

Niet van toepassing

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroenderfgoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
--	---

